

Történetek. Nemes Zsuzsa kiállítása

Pécsi Civil Közösségek Háza (Szent István tér 17., Gebauer Galéria)

2015. november 4 - december 2.

The least strident sub-variant of the wider *contemporary* style - itself one of the most important European modern movements, a complex, integrative one - is a style in the manner of a specific confused mood of the pictorial execution. On the borders of the "abstraction lyrique", Nemes' compositions are eloquent, sensuous, colourful, romantic, and painted in a loose gestural style. She is a painter who reshapes modernist abstraction into a high-spirited, folklore-based language of form whose subjects included domestic life, fairy tale, human relationships and love of the nature of painting itself. She has given sometimes the elastic shapes of classic surrealism a space in their own image. This comprehensive exhibition includes more than twenty works.

Kérdéseket teszek fel magamnak viszonylag rendszeresen. Hogyan küzd meg az élet jelentőséggel teli megélését hangsúlyozó, azt számon kérő művészi állásfoglalás, a határozott elképzelés és cselekvőkészség a megjelenítésére hivatott törékeny test, halk beszédmód, a méreteit illetően látszólag jelentéktelen fizikai megjelenés és az arcra kitelepedő szépség adottságaival? Nyilvánvalóan nem függenek össze. De ha az kérdezem, hogy mi, minek a tükre, a formálisan logikus választ el kell vetnem. Mert van ugyan gyengédség abban, amit látunk, félszegnek mutatkozó igazságérzet, méreteiben is inkább a visszahúzódról tanúskodó jelzés, ami nem olyan, mint az expanzióé. De nem fordítjuk el a szemünket a munkáktól, izgalmakkal teli formai leleményektől. A tradícióval folytatott szakadatlan vitakészség és a vele megvalósított együttműködés bizonyítékát látjuk bennük.

Egyetemi tanulmányai során ismertem meg Nemes Zsuzsát. Doktori kutatásainak elméleti társ-témavezetője voltam, aki nagy örömmel tesz ezúttal eleget annak a kérdésnek, hogy a kiállításról pár szavas ismertetőt írjon. Személyes vallomással kell kezdenem. Együttműködésünk darabos-szakaszos doktoriskolai tartama alatt jelent meg, vált elűzhetetlen képzetté bennem, hogy van itt néhány művész kolléga, akinek a munkássága nem hagy békén, űz és ébren tart, miközben egyre határozottabban segít megformálni az agyamban egy merőben spekulatív történeti, kvázi tudományos konstrukciót, modellt és tipológiát a 21. század közép-európai-magyar művészetéről. Nem egyeztettem különösebben az érdekeltekkel, merőben titkos és személyes volt a vágy viszont bennem arra vonatkozóan, hogy a megjelölt életművekben, aktuális törekvésekben eredeti hatóerőnek vélt tudás és sejtetések teljes rétegzettségükben mutatkozzanak fel egy majdan megírandó könyv keretei között. Nem viccelek, élénken él bennem egy sok poláros élmény előérzete, aminek bekövetkezését a fiatal kollégák formálódó életműve teljes határozottsággal sejtetik. És a megragadását ígérik. A remélt végeredményben az élet, az eszmék és az idő minden eddigitől eltérő egzisztencia tömörségével, egy nagy nyelvújítás bekövetkeztével kecsegtetnek. Valamiféle „új állandót” ígérnek a lehetséges emberi orientációknak. Ebben a folyamatban tekintetem az elmúlt években már főszereplőnek Nemes Zsuzsát.

Csak látszólag könnyű a dolga a kiállítás szemlélőjének, hiszen semmiféle kétséget nem ébreszt a bemutatott három teremre való festmény afelől, hogy a tehetség és művészi jártasság kéz a kézben hordták ki, és formálták az eredeti nyelvet, annak figuratív és elvont jeleit, az elbeszélés módját (ahol erre volt szükség). Mintha nem volna egyéb tennivalója, mint rácsodálkozni a független, ámde a festői örökség igen tágas körben érdekeltté tett magyar – nemzetközi mintáit is magába foglaló képekre. Kicsikre és nagyokra. Majd rögzíteni az örömmérség vagy a nyugtalanság olykor külön-külön, olykor meg együttesen fellépő hullámaint és döntenet afelől, hogy mi engedhető be mindezek közül a vizuális művészetekre vonatkozó emlékeink kamráiba. Mi sem egyszerűbb, mint kijelenteni: nagyon jó munkákat lát, aki ellátogat a Civil Közösségek Házába. Semmi kockázata nincs annak, ha leszögezzük: Nemes Zsuzsanna részben ismeretlen, de igen valószínűen létező Közép-európai színtereken gyűjtött

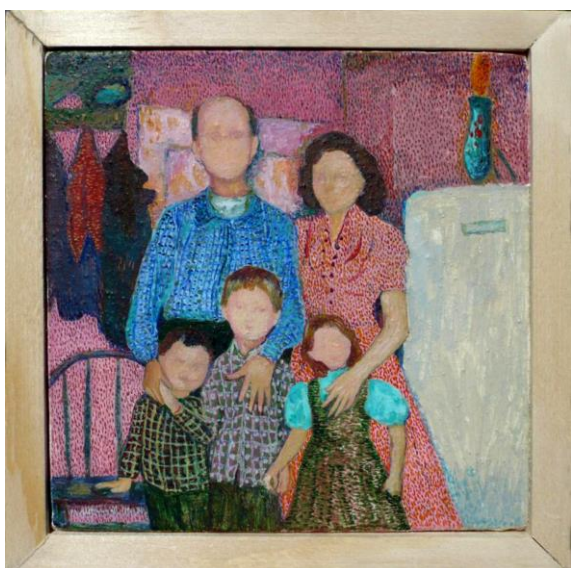
festői és tematikai élmény anyaga rendelkezik még a legválogatosabb figyelem felkeltésének képességével is. És aztán kezelni is kezdjük ezeket a színes valóságmorzsákat. Összevetjük őket nemcsak a kultúrából összegyűjtött kedvünkre való tényekkel, hanem életünk egyes súlyos, tartós, vagy éppen illanékony feladatával, talányaival, a jó érzések körül elrendeződő mellékadatokkal, amelyekkel magunk is szívesen élnénk szükség szerint. Megállapítjuk, hogy mitológiaigényünknek nem kell berzenkednie, a titkok sokasága vár megfejtésre, kecsagetnek avval, hogy valószínűsíthető és mesélhető valóság-változatok elképzelése válik természetessé a képek némelyikét nézve. Vannak képek, amelyeket egykor készült családi fényképfelvételek alapján festett. A világ és valóság, amit ezek a régi fotók megörökítettek, csaknem eltűntek. Egy „vegyes típusú” korszakban, mint amilyen a miénk is, a messze előre bátorodók és a fontolva haladó, félszekkel teli félszegek nyelve összekeveredik, ahogy valamikor Empedoklész mondta:

„Nem, egymagukban ezek vannak, de ahogy egymáson keresztülfutnak, : máskor mássá és mássá válnak és mégis mindenkor egyformák.”

Egymástól távoli helyekről gyűjtötte a festő a fotókat, amik alapján a legkisebb képek készültek. Festményként egyben tartotta őket, a kiállításon egy kis műcsoport ezt hangsúlyozta is, hiszen ha a tényleges történeti idejük nem is kapcsolta a dokumentumokat egybe, a művész észrevette, hogy a kis portrékból álló sorozat mégiscsak egy valóságos és ugyanakkor képzeletbeli kép- családdá alakulhat. Ez a család nem a művész családja és nem is a fényképek hordozta valóság már. Egy színesen elképzelt, önkényesen egyszerre és befogadhatóvá stilizált világ, amely elsősorban az érzelem és elme, a fantázia műve, és nem az optika vagy fotókémiai lelemény eredménye. Ezeket a parányi képeket fatáblákra készítette tojástemperával. A táblák feszesek, testesek, valóságosságuk egyszerre bumfordi, anyagi értelemben szinte megsemmisíthetetlenek. Léptékük a fotókat is felidézheti akár, de a középkori könyvdíszítő odaadása, a felület aprólékos megmunkáltsága, részletgazdagsága, varázslatos kolorit-játéka egy, a modern, nagyméretű festmények szemléljétől eltérő megközelítést követel. Ahogy a művész maga is mondja, az itt bevetni szükséges módszer emlékeztet arra az időre, amikor „gyerekként a földön guggolva, egy kis részletet, apró növények közt mászkáló hangyát figyeltünk csendben, sokáig, mozdulatlanul.” Képzetekben gazdag az a terep is, ahol a gondosan megmunkált felületek között kitöltetlenek az arcoknak fenntartott foltok. A képeknek majdhogynem drámai olvasatot kölcsönöz az arcok és az arckifejezések hiánya. Az eltűnő, foszló emlékek ködében már csak nem is derengenek az egykor jelentéssel teli ábrázatok. Ez a múlandóság maga, de éppoly szelíd belenyugvással juttatja eszünkbe a művész, mint majdnem valamennyi jelenetét. Hiszen, ha álom ez az egész, akkor szinte szabályszerű és semmiféle rendszeridegenség nincs abban, ha tárgyak, utcák, mennybolt és vízfénék, az arcok egyszer csak felrémlenek, majd eltűnnek. A képek segítségével ebben a félig fantázia szülte világban úgy közlekedünk, mint valamennyire ismerős tájakon. A képek, arcok, jelenetek a földi időnek egyetlen kötött periódusához nem igazodnak és nem is tapadnak szorosan. A kifejezés szabadságának önkényével szövődnek össze a valószínűnek tetsző, ugyanakkor gazdag fantáziával megformált emlékeink. Nem férfi-képzlet, amivel találkozunk. Nincs benne súlyos szöglet, tompaság, félrenézés, sarkos ítélet. A finomságok fokozatai, a kolorit „hangolásának” szinte rendszerezhetetlen glisszandói közepette lehetetlen nem felfedezni a kedély és méltóság nagy kapacitású, türelemmel művelt kifejezésére tett igyekezetet. És mint a képeken pontosan látjuk: az emlékek az álomban és az emlékezetben is homályosak, finomak, zavarosan hierarchikusak. Nem felcserélt jelentőséget sugallnak, hanem a jelentések egyenértékűsítése irányába fordított eligazításként hatnak.

Család I., 2012., 15x18cm, tojástempera, fára kasírozott vászon

Család II., 2012., 15x15cm, tojástempera, fára kasírozott vászon

Nemes Zsuzsa elbűvölő nemtörődőmséggel engedi meg magának, hogy festői stílusának formálódásában spekulációk, mintákat tudatosan beépítő műveletek ne érvényesüljenek. Megbecsüli a mestereket, alkotói előképeit, akikből árad a modern és nem modern közötti különbségtétel megvetése. Nyilvánvalónak tűnik ebből a kiállításból, hogy Giotto, vagy L. Cranach (akinek munkáit még másolta is) számára egyenértékű a jelen stílusváltozataiban új nyelvet teremteni szándékozó művészekkel. Mintha egyáltalán nem érdekelné, hogy az igénybe vett festői nyelv változatai éppenséggel osztályozhatók lehetnének a tér, az idő, a divatok szerint, hogy frazeológiájuk alapján elvonnak és naivnak, szurrealistának is keresztelhetők volnának. Nemes Zsuzsa történetesen laikus szempontoknak tekinti ezeket a bevett esztétikai és művészettörténeti skatulyákat és megszívlelendő udvariassággal lépi át a velük kapcsolatban kialakított viselkedési szabályokat. Miért is? Mert tudja, hogy a saját vérmérséklet, műveltség, készség és neveltetés akarva vagy akaratlanul is eredményez egy hihetően személyiség-azonos kifejezési formát a számára. Egy előadásmódot, amelynek segítségével a legkönnyebben el tudja mondani mindazt, ami szándékában áll. Vagy amelyhez azután a maguk törvényei szerint szerveződnek újabb és újabb frázisok és technikák. És a kiállítás nézője számára is teljes bizonyossággal tárul fel a belső élmények, külső benyomások bonyolult, egymást át-meg átszövő és rokon-képzetekkel telített hálójában képeinek közös tulajdonsága: a hangulatokat hordozó elbeszélő elem, és a mindevel felébresztett emlék érzete. De ha már az emlékezéssel összefüggő kreatív mozdulatokat megidéztük, a Nemes Zsuzsa által többször emlegetett, hivatkozott Gulácsy Lajost is idéznünk kell egyes művei kapcsán. Mert ő is a bensőséges jelzőt használta néhány korai reneszánsz mester munkáival

kapcsolatban. (Beato Angelico, Fra Filippo Lippi, Sandro Botticelli). Éppen abban az értelemben, ahogy Nemes Zsuzsa közel engedi magához a teljes hittel, bizalommal, az életet fenntartó pozitív erő és a szeretet gyakorlásának jegyében tevékenykedő művészeket és tanításaikat, akik, és amik különböző időbeli ritmusban és a modern kifejezés követelményeitől is eltérően hatottak rá. Mintává tudtak lenni számára Gulácsy irodalmi ihletésű képei, melyek tökéletesen el tudták kerülni az illusztrativitás veszélyeit, és amelyeken az „átérzés mélysége vibrál”. Töpreng ilyenformán azon is, hogy a rokokó ihlette művek miképpen lehetnek a rokokó korszakán messze túl is érvényesek?

Román ballada II., 2013., vászon, olaj, 60x80cm

Vannak aztán a kiállításon olyan festményei, amelyek közvetlen környezetét, kertjüket, Kecskemétet és Hajdúszoboszlót idézik fel nagy szabadsággal és méltó odaadással. A magyar képzőművészet huszadik századi közelmúltjából az érzelmi által szükségesnek mondott villanásokat éppúgy felidézi, továbbadja munkáin, mint a jelen topográfiai értelemben vett átalakuló mivoltát. Minden városrészben, akár egyetlen utcán belül is akad lakatlan, majd csúful felújított, hatalmas és apró ház, háztömbök közé szorult omladozó házikó. És a kertek is épp ilyenek. A képeken feltűnnek a gondos kezek ápolta, szép öreg kertek, virágágyások, a házak előtt gondosan metszett gyümölcsfákkal. Megjelennek azonban a valaha szépen metszett rózsabokrok helyén fenövekvő gaztengerek.

História, 2014., 80x90cm, olaj, vászon

Különös, de nem meglepő, ahogy Nemes Zsuzsa visszacsalogatja a kiállítás látogatóját az idő szemléletével összefüggő érveikhez. Modellszerűen leegyszerűsített utat rajzol fel, amikor gyerekkorának sok képpel illusztrált történelemtankönyvéhez vezet. Felidéz a História című festménye egy könyvbéli ábrát, amely a földbe mélyen elsüllyedt leleteket ábrázolta vázlatosan.

Az idő múlása hatásosan érzékelhető az eltűnő csontokkal, kőszerszámokkal, agyagedényekkel. A hozzánk közelebb eső rétegben sírkamra volt kincsekkel, aranyrögökkel, olajos és boros korsókkal, kanopus edényekkel. A kép megfestésekor már kizárólag csak az emlékezetét vette igénybe, kizárólag azt a kíváncsiságot és felidézett borzongást, amit gyerekként megélt. A meselégkör, és a hozzá tartozó puha, sokszorosan személyesre hangolt kolorit, a jelek lekerekített kontúrja, mármár az ornamentika szabályozottságával rendszerbe álló vizuális elemek ígérek egy sikerre ítélt alkotói evolúciót. Ennek hitét azonban önmaga is nehezíti nyilvánvaló felismeréseinek közlésével és a kiállításon történő érdekes kifejezésével. Avval, hogy egyébként pompásan szervezhető stiláris rendszereit nem választja el egymástól. Egymás mellett láthatók így a nagyobb csomópontokban, a főfalakon az oldott és finom zeneiséggel előadott, személyes vízióval színezett látásmód dokumentumai és a realiztikus mintázás hidegebb, tárgyilagosabb formái, amelyek a lineáris perspektíva vázrendszerére épülnek, a fotó-látásnak megfelelő ábrázolások. Ez az egymás mellettség közvetett üzenetet fogalmaz meg arról az alkotói igényről, hogy a valóság, a világ és önmagunk teljes szemléje közben a „mindent” tartalmazó végpontok egy megtalált „közép” felé törekedve váljanak eggyé.

Aknai Tamás

Mese, 14,8x 21 cm, papír, ceruza

Szilveszteri mese, olaj, vászon, 100x120 cm, 2015.

Kristálypalota a tengerszem mélyén, olaj, vászon, 100x190 cm, 2015.

Alkonyatkor a Nádas utcán, olaj, vászon, 89x105 cm, 2015.

Árnyas fák, olaj, vászon, 150x100 cm, 2015.

*Máriahegy 294, olaj,
vászon, 77,5x140cm,
2015.*

Ősz a Máriahegyben, olaj, vászon, 77,5x140cm, 2015.